NIMIC PENTRU NIMIC

Locul acţiunii era planeta Pământ.

Să nu-şi închipuie, însă, cineva că fiinţele de pe nava spaţială se gândeau la ea ca la planeta Pământ. Pentru ei constituia doar o suită de simboluri stocate într-un computer; era cea de-a treia planetă a unui astru situat într-o anumită poziţie în raport cu linia ce lega planeta lor de gaura neagră care marca centrul Galaxiei; iar respectiva planetă se rotea cu o anumită viteză în jurul astrului.

Timpul acţiunii era anul 15.000 î. Chr., cu aproximaţie.

Din nou, trebuie menţionat că fiinţele de pe nava spaţială nu aveau de unde să ştie că era anul 15.000 î. Chr. Pentru ei, era o anumită perioadă de timp stabilită potrivit sistemului lor local de măsurare.

— Asta e pierdere de vreme! a exclamat căpitanul navei, vădit nemulţumit. Planeta aceasta e o masă de gheaţă. Haideţi să plecăm!

Însă exploratorul de pe navă s-a opus.

— Nici vorbă, căpitane! I-a contrazis el calm.

Şi totul a fost după voia lui.

Atâta timp cât o navă se afla în spaţiu sau, mai corect spus, în hiperspaţiu, căpitanul era stăpânul absolut; dar dacă nava apuca să se plaseze pe orbita unei planete, exploratorul trebuia lăsat să-şi facă munca. Era un cunoscător al lumilor! Asta era specialitatea iui.

Iar exploratorul la care ne referim era imbatabil. El poseda ceea ce se considera a fi un instinct sigur în privinţa comerţului profitabil. Numai datorită lui această navă spaţială câştigase trei Premii de Excelenţă, pentru treaba făcută în ultimele trei expediţii. Trei pentru trei.

Prin urmare, atunci când exploratorul a spus "Nu", căpitanul n-a îndrăznit să se opună. Chiar dacă ar fi rostit "Da", ceea ce era puţin probabil, echipajul s-ar fi răzvrătit Dacă, pentru căpitan, un Premiu de Excelenţă reprezenta un frumos disc spectral bun de atârnat în salonul principal, pentru echipaj el însemna un surplus spectaculos la salariul net şi un adaos şi mai binevenit ce se încasa pe durata concediilor şi la pensie. Iar

exploratorul lor le oferise toate aceste lucruri de trei ori. Trei pentru trei.

— Nici o lume ciudată n-ar trebui lăsată necercetată, a continuat exploratorul.

— Ce e ciudat aici? s-a mirat căpitanul.

— Examinarea preliminară arată urme de inteligenţă, şi asta pe o planetă îngheţată!

— Cu siguranţă că au mai existat cazuri asemănătoare.

— Structura de-aici e ciudată! I-a contrazis din nou exploratorul, cu un aer uşor neliniştit. Nu ştiu sigur cum anume sau de ce, dar structura vieţii şi a inteligenţei este ciudată. Trebuie să o cercetăm mai cu atenţie.

Şi, fireşte, totul a fost după voia lui. În Galaxie existau cel puţin o jumătate de trilion de lumi planetare, dacă se puneau la socoteală doar acelea care se învârteau în jurul unor aştri. Dacă erau adăugate şi cele care, în număr nelimitat, se mişcau independent prin spaţiu, rezultatul final era de zece ori mai mare.

Chiar şi cu ajutorul computerelor, nici o navă spaţială nu era în stare să le cunoască pe toate; în schimb, însă, un explorator experimentat, datorită faptului că nimic altceva nu-l interesa, că studia toate rapoartele despre explorări, dar şi pentru că făcea corelaţii la nesfârşit, pentru că jongla cu statisticile până şi-n somn, ajungea să capete ceea ce celorlalţi li se părea a fi o intuiţie mistică.

— Va trebui să lansăm sonde în cadrul unui program complet de interconectare, a rostit scurt exploratorul.

Căpitanul părea furios. Un asemenea program însemna o cercetare pe îndelete, timp de mai multe săptămâni, cu cheltuieli enorme.

— E absolut necesar? a întrebat el, cu o undă de şovăire în glas.

— Aşa cred, a răspuns exploratorul, cu siguranţa de sine a celui care ştie că toanele lui sunt lege.

Sondele au adus exact ceea ce anticipase căpitanul, şi încă în detaliu. Din datele culese, reieşea că era vorba de o specie inteligentă, dar mai degrabă primitivă, cel puţin aşa arăta la prima vedere, semănând întrucâtva cu rasele inferioare ce populau regiunile din vecinătatea celui de-al cincilea braţ al

Galaxiei — în tot cazul, nu era tocmai neobişnuită, dar putea, fără îndoială, să-i intereseze pe mentologi.

Deocamdată, însă, această specie inteligentă nu reuşise să atingă decât primul nivel de tehnologie — era foarte, foarte departe de a fi folositoare în vreun fel.

Căpitanul şi-a încheiat relatarea, ascunzându-şi cu greu iritarea; în schimb, exploratorul, care răsfoia rapoartele, a tresărit dintr-o dată şi, murmurând "Ciudat! Foarte ciudat!", a cerut să fie chemat comerciantul.

Asta era chiar prea mult. Un căpitan bun nu trebuia să dea niciodată motiv de nemulţumire exploratorului, dar toate aveau o limită!

— În ce scop, exploratorule? a întrebat căpitanul, încercând să menţină discuţia în termeni politicoşi, dacă nu chiar amicali. La acest nivel, ce putem spera?

— Au unelte, a răspuns gânditor celălalt.

— Piatră! Os! Lemn! Sau echivalentul pentru aceste materiale. Asta-i tot! E clar că nu putem descoperi nimic de valoare!

— Şi totuşi, există ceva ciudat în tiparul lor.

— Poţi să-mi spui şi mie ce este acest ceva, exploratorule?

— Dacă aş şti ce e, n-ar mai fi ciudat şi n-aş mai fi obligat să aflu. Nu glumesc, căpitane, am nevoie urgent de comerciant!

Comerciantul era la fel de indignat ca şi căpitanul, numai că el avea o mai mare libertate de a-şi exprima nemulţumirea. În definitiv, specialitatea lui era la fel de însemnată ca a oricărei fiinţe de pe navă, ba chiar, după părerea lui (şi a altora), era la fel de dificilă şi de necesară precum cea a exploratorului.

O fi fost căpitanul cel care comanda nava, iar exploratorul cel care descoperea civilizaţii folositoare, ghidându-se după cele mai subtile indicii, dar, în ultimă instanţă, comerciantul şi echipa lui erau cei care se confruntau direct cu diversele creaturi şi extrăgeau din mintea şi din cultura lor ceea ce era folositor, dându-le în schimb ceva ce socoteau *ei* că era util.

Şi asta însemna un risc foarte mare. Ecologia fiecărei planete în parte nu trebuia dezechilibrată, iar făpturile inteligente ce o populau nu aveau voie să păţească nimic rău, nici chiar în cazul când ai fi fost obligat să-ţi aperi propria viaţă. Existau temeiuri solide, la scară cosmică, pentru a proceda

astfel, iar comercianţii erau recompensaţi din plin pentru riscurile pe care şi le asumau, dar ce rost avea să-ţi asumi riscuri inutile?

— Nu-i nimic acolo! a spus comerciantul, abia stăpânindu-şi indignarea. În interpretarea *mea,* informaţiile aduse de sonde arată că avem de-a face cu animale semi-inteligente, a căror utilitate este egală cu zero. În schimb, cred că sunt foarte periculoase. Ştim cum să ducem tratative cu rasele într-adevăr inteligente, iar echipele de comercianţi rareori sunt ucise. Cine ştie, insă, cum vor reacţiona animalele acestea... În plus, gândiţi-vă că nu avem voie să ne apărăm cum ar trebui.

— Aceste animale — dacă sunt totuşi animale, deşi eu bănuiesc că pot fi mai mult decât atât — s-au adaptat traiului pe gheaţă într-un mod foarte interesant, a răspuns exploratorul, tremurând de furie. În structura de aici există nişte variaţii fine pe care nu le înţeleg, dar opinia mea, asupra căreia am chibzuit bine, este că bietele creaturi nu sunt periculoase — şi mai mult chiar, cred că pot fi folositoare. Simt că merită să fie cercetate mai îndeaproape.

— Ce ne-ar putea oferi o inteligenţă de Epocă de Piatră?

— Asta e treaba *voastră* să aflaţi.

"Sigur, la asta se ajunge... să aflăm noi", şi-a zis comerciantul în sinea lui, înciudat. Avea motive temeinice să se simtă aşa.

Cunoştea bine istoria şi scopul acestor expediţii. Cu un milion de ani în urmă, nu existau nici comercianţi, nici exploratori, nici căpitani, ci numai nişte animale străvechi a căror minte se afla în curs de dezvoltare şi care aveau o tehnologie specifică Epocii de Piatră — foarte asemănătoare cu cea a animalelor de pe planeta pe a cărei orbită se aflau acum. Evoluţia prin propriile puteri fusese dureros de lentă — durase o adevărată veşnicie până când se ajunsese la civilizaţia de gradul trei. Apoi apăruseră navele spaţiale şi posibilitatea de a interfertiliza culturile. *După aceea* apăruse progresul.

— Cu tot respectul, a vorbit din nou comerciantul către explorator, recunosc că aveţi o experienţă îndelungată în chestiunile acestea de intuiţie. În schimb, dumneavoastră nu vreţi să-mi recunoaşteţi experienţa practică, chiar dacă e mai puţin spectaculoasă? Înţelegeţi că e cu neputinţă ca o creatură situată sub cel de-al treilea grad de civilizaţie să posede ceva

care să ne fie de folos...

— Aceasta, a replicat celălalt, este o generalizare care poate să fie sau să nu fie adevărată.

— Cu tot respectul, exploratorule, *este* adevărată! Şi chiar dacă acele... acele semi-animale ar avea ceva care să ne fie folositor, deşi mi-e greu să-mi imaginez o asemenea ipoteză, ce le-am putea da noi în schimb?

Exploratorul tăcea.

— La acest nivel, a continuat comerciantul, este absolut imposibil ca o protointeligenţă să primească un stimul din exterior. Mentologii au căzut de acord în privinţa aceasta, iar experienţa mea o confirmă. Evoluţia *trebuie* să fie autogenerată până când se atinge cel puţin nivelul al doilea. Iar noi *am fi obligaţi să* le dăm ceva în schimb, pentru a nu încălca principiul nostru de bază.

— Treaba asta are un sens, a intervenit căpitanul. Dacă stimulăm dezvoltarea acestor forme de inteligenţă, ne putem întoarce mai târziu să culegem recolta.

— Pe mine nu mă interesează ce motive ar exista, a răspuns enervat comerciantul. Eu vreau doar să respect preceptele profesiunii mele: să nu facem rău în nici un chip şi să dăm ceva în schimb pentru ceea ce luăm. Aici nu există nimic, nici un lucru pe care să vrem să-l luăm; şi chiar dacă descoperim ceva, nu le vom putea da nimic în schimb... Pierdem timpul!

— Îţi cer să vizitezi o aşezare populată, comerciantule, l-a întrerupt exploratorul, clătinând din cap. Îţi promit că-ţi voi respecta decizia, după aceea.

Şi, din nou, totul a fost după voia lui.

Timp de două zile, micul modul al echipei de comercianţi a zburat peste suprafaţa planetei, căutând dovezi care să ateste existenţa unui grad înalt de tehnologie. Fireşte, n-au găsit nici una.

O cercetare completă le-ar fi luat ani întregi, însă ar fi fost o muncă zadarnică. Era absurd să bănuieşti că acea tehnologie ar fi fost ţinută la păstrare. Tehnologia cea mai avansată era întotdeauna expusă la vedere, pentru a descuraja vrăjmaşii — cel puţin, aceasta era constatarea generală a comercianţilor de pretutindeni.

Şi totuşi, era o planetă frumoasă, în ciuda faptului că părea

pe jumătate îngheţată. Alb şi albastru şi verde... Sălbatică şi aspră şi multicoloră... Proaspătă şi... virgină...

Dar nu veniseră aici ca să se ocupe de frumuseţe; în consecinţă, comerciantul şi-a alungat nervos gândurile. Atunci când cei din echipa lui încercau să descrie în termeni poetici ceea ce vedeau, ii punea iute la punct.

— Să aterizăm! a poruncit el într-un târziu. În locul acesta, pare a fi o concentraţie de inteligenţă destul de mare. Mai mult de-atât nu putem face.

— Chiar şi cu ăştia, ce şanse de reuşită avem, Maestro? a întrebat secundul.

— Puteţi să înregistraţi! a răspuns comerciantul. Înregistraţi toate animalele, şi pe cele neinteligente, şi pe cele aşa-zis inteligente, precum şi toate obiectele ce le aparţin, pe care le puteţi descoperi. Aveţi grijă ca înregistrările să fie în întregime holografice.

— Dar vedem deja..., s-a bâlbâit secundul.

— *Noi* vedem, l-a întrerupt celălalt, numai că trebuie să facem o înregistrare perfectă, ca să-l obligăm pe explorator să renunţe la visurile lui. În caz contrar, rămânem aici pe vecie.

— E un explorator bun, a intervenit unul dintre membrii echipajului.

— A fost un explorator bun, l-a corectat comerciantul, dar asta nu înseamnă că va fi întotdeauna aşa. Poate că tocmai succesele l-au făcut să se creadă infailibil. Prin urmare, e necesar să-l aducem la realitate... dacă aşa ceva este posibil.

Când au părăsit modulul, purtau cu toţii costumele de protecţie.

Atmosfera planetei era suportabilă, şi totuşi vânturile aspre ce bântuiau suprafaţa deschisă le provocau o senzaţie dezagreabilă. Gravitaţia era puţin mai ridicată, ca şi intensitatea luminii, de altfel, însă aceste amănunte nu-i deranjau în mod special.

Când cei din echipaj s-au apropiat, fiinţele inteligente, îmbrăcate sumar cu straie făcute din porţiuni exterioare ale altor animale, s-au retras şovăitoare şi au început să-i privească mai degrabă cu curiozitate decât cu duşmănie. Asta l-a liniştit pe comerciant. Orice semn de nonviolenţă era binevenit pentru cei cărora nu li se permitea să se apere.

Comerciantul şi membrii echipajului n-au încercat să

comunice direct cu băştinaşii sau să facă gesturi prietenoase. Când aveai de-a face cu o creatură străină, nu puteai şti niciodată care gest era socotit prietenos. În schimb, el a stabilit un câmp mental încărcat cu vibraţii inofensive, răspândind un calm desăvârşit, în speranţa că fiinţele din faţa lor aveau câmpuri mentale suficient de evoluate pentru a răspunde.

Probabil că manevrele lui fuseseră sesizate, deoarece unele dintre creaturi s-au târât şi mai mult înapoi, după care au prins să urmărească mişcările echipei de intervenţie cu extremă atenţie, cuprinse parcă de o vie curiozitate. Comerciantul a avut impresia că detectează gânduri fugare din direcţia lor — însă asta părea puţin probabil pentru nişte fiinţe de gradul întâi, aşa că nu le urmări.

În schimb, şi-a văzut impasibil de treabă, făcând reproducerile holografice ale vegetaţiei, ale unei turme de erbivore dezorientate, care îşi făcuse apariţia între timp, pentru ca apoi, constatând că împrejurimile erau primejdioase, să se depărteze bocănind. Un animal mare a rămas totuşi pe loc, pentru o vreme, un animal înzestrat cu un soi de arme de culoare albă amplasate într-o cavitate situată în partea din faţă a corpului, dar în cele din urmă a plecat.

Aidoma comerciantului, membrii echipajului s-au apucat de muncile ce le reveneau, deplasându-se metodic de-a lungul întinderii.

Strigătul, în întregime mental şi încărcat de o asemenea emoţie, uimire şi înfiorare, încât conţinutul informaţional era cu totul neclar, a venit pe neaşteptate:

"Maestro! Aici! Veniţi repede!"

Nu existau indicaţii precise. Ca atare, comerciantul s-a văzut nevoit să urmeze unda care ducea înăuntrul unei peşteri delimitate de două aflorimente pietroase. Alţi membri ai echipajului s-au îndreptat şi ei într-acolo, nereuşind, însă, să i-o ia înainte.

— Ce s-a întâmplat? s-a interesat el.

Secundul stătea într-o scobitură adâncă a versantului, înconjurat de lumina radiată de propriu-i costum.

Comerciantul a privit de jur împrejur.

— Asta e o peşteră naturală, nu un produs tehnologic!

— Da, dar uitaţi-vă!

Şeful echipei şi-a ridicat ochii şi, vreme de aproape cinci secunde, a rămas fără grai. Apoi, cu voce răguşită, le-a transmis tuturor celorlalţi un mesaj prin care le cerea să nu se apropie.

— E de natură tehnologică? l-a întrebat după aceea pe secund.

— Da, Maestro. Observaţi că nu e terminată.

— Cine a făcut-o?

— Creaturile acelea de-afară, cele inteligente. L-am găsit pe unul dintre indivizi aici, lucrând. Aceasta e sursa lui de lumină - vegetaţie arsă, iar acestea sunt uneltele lui.

— Şi el unde e?

— A fugit.

— Chiar l-ai văzut?

— L-am înregistrat.

Comerciantul a căzut o clipă pe gânduri, apoi şi-a ridicat din nou privirea spre tavanul peşterii.

— Ai mai văzut vreodată aşa ceva?

— Nu, Maestro.

— Sau ai auzit vreodată vorbindu-se despre aşa ceva?

— Nu, Maestro.

— Uimitor!

Cum comerciantul nu dădea semne că ar fi vrut să-şi desprindă ochii de ceea ce vedea, secundul a rostit în şoaptă:

— Maestro, ce facem?

— Cum?

— Asta în mod cert va ajuta nava noastră să obţină un al patrulea premiu.

— În mod cert, a repetat celălalt cu tristeţe, dacă am putea s-o luăm...

— Am înregistrat-o deja! l-a asigurat secundul.

— Ce-ai zis? A, da, înţeleg... Şi la ce bun? N-avem nimic să le lăsăm în schimb.

— Dar acum am luat imaginile. Daţi-le orice!

— Ce tot vorbeşti acolo? s-a răstit comerciantul. Indivizii ăştia sunt prea primitivi ca să primească vreun dar din partea noastră. În mod sigur, vor trebui să aştepte un milion de ani până să fie în stare să accepte idei de origine exogenă... Ca atare, vom fi nevoiţi să distrugem înregistrarea.

— Dar noi *ştim,* Maestro!

— Atunci nu trebuie să vorbim niciodată despre asta.

Meseria noastră are etica şi tradiţiile ei, pe care nimeni nu le poate încălca, ştii bine asta. Nimic pentru nimic!

— Chiar şi în cazul acesta?

— Chiar şi în cazul acesta.

Pe chipul aspru şi neînduplecat al comerciantului se aşternuse o nuanţă de amărăciune insuportabilă şi, în ciuda acelui "Chiar şi în cazul acesta", şeful echipajului rămăsese pe loc, nehotărât.

Sesizând lupta care se dădea în sufletul celuilalt, secundul a stăruit:

— Î*ncercaţi* să le daţi ceva, Maestro!

— Ce bine ar putea să le aducă? a oftat comerciantul.

— Ce rău ar putea să le facă? I-a ispitit subalternul său.

— Am pregătit o prezentare pentru întreg echipajul navei, şi-a început comerciantul relatarea, dar, mai întâi, trebuie să v-o arăt dumneavoastră, exploratorule — cu profund respect şi cu scuzele cuvenite pentru gândurile ascunse. Aţi avut perfectă dreptate. Într-adevăr, se întâmpla ceva ciudat cu planeta aceasta. Deşi fiinţele inteligente ce-o populează se situează de-abia la nivelul întâi şi deşi tehnologia lor este cât se poate de primitivă, şi-au dezvoltat un concept pe care noi nu l-am avut niciodată, un concept cum nu am mai întâlnit pe nici o altă planetă, după cunoştinţele mele.

— Nu-mi imaginez ce-ar putea să fie, l-a întrerupt căpitanul, vizibil încurcat.

Ştia el prea bine că, uneori, comercianţii aveau obiceiul de a-şi lăuda peste măsură achiziţiile, ca să-şi amplifice propriul merit.

Exploratorul nu scosese nici o vorbă. În comparaţie cu căpitanul, el părea mult mai tulburat.

— Este o formă de artă vizuală..., a continuat comerciantul.

— Joc de culori? s-a interesat căpitanul.

— Şi de forme..., producând un efect cât se poate de uimitor. (Şeful expediţiei pusese în funcţiune proiectorul holografic.) Observaţi!

Pe suprafaţa de vizionare de dinaintea lor a apărut o turmă de animale voluminoase, cu păr ţepos, cu două coarne şi patru picioare. Bestiile şovăiau, adulmecau aerul, apoi o rupeau la fugă, făcând ţărâna să ţâşnească de sub copitele lor.

— Urâte obiecte! a mormăit căpitanul.

Turma din hologramă a încremenit brusc, într-un stop-cadru. Imaginea s-a mărit, concentrându-se în întregime asupra unui singur exemplar, cu capul mare lăsat în jos, cu nările dilatate.

— Priviţi acest animal, i-a îndemnat comerciantul, iar acum examinaţi această compoziţie artificială, făcută dintr-un amestec rudimentar de ulei şi culori minerale, pe care am găsit-o mâzgălită pe bolta unei peşteri.

Noua imagine, deşi nu aducea întru totul cu specimenul holografiat, era remarcabilă — n-avea relief, într-adevăr, dar era extrem de expresivă.

— Ce asemănare stranie! a murmurat căpitanul.

— Nu este stranie, a precizat comerciantul, ci a fost deliberat făcută în felul acesta! Erau zeci de asemenea figuri... diferite animale în diferite poziţii. Asemănarea mergea până la detalii, prin urmare ea nu poate fi întâmplătoare. Gândiţi-vă ce idee îndrăzneaţă — să aşterni culori în forme şi în combinaţii plăcute, şi într-o astfel de manieră încât să amăgeşti ochiul, făcându-l pe privitor să creadă că se uită la un obiect real. Această creaturi au conceput o artă care reproduce realitatea. Este o artă reprezentativă, presupun că aşa ar putea fi numită. Şi asta nu-i tot, imaginaţi-vă! Am descoperit chiar şi mostre confecţionate în trei dimensiuni.

Şi comerciantul a scos la iveală o serie de figurine din piatră cenuşie şi os gălbui.

— Cu certitudine, astea sunt menite să-i reprezinte pe ei înşişi, a conchis el.

Căpitanul părea uluit.

— Ai văzut tu cum le fabricau?

— Nu, n-am avut ocazia, căpitane. Unul dintre lucrătorii mei a surprins, însă, un băştinaş, în timp ce acela întindea culoare pe una dintre reprezentările din peşteră. Obiectele de faţă le-am găsit deja alcătuite. Din nou, trebuie să recunosc că nu există nici o altă explicaţie posibilă în afară de aceea că au fost modelate în mod voit. Ele n-ar fi putut căpăta asemenea forme printr-un proces întâmplător.

— Toate acestea sunt ciudate, spuse căpitanul, dar motivul pentru care au fost făcute nu este prea clar. Oare tehnicile holografice n-ar servi mai bine acestui scop — desigur, mă refer la o epocă în care dezvoltarea lor ar fi posibilă?

— Aceşti primitivi nu au nici cea mai mică idee că, într-o bună zi, va exista şansa ca holografia să fie inventată, şi de aceea nu pot aştepta un milion de ani... În plus, n-ar fi exclus ca holografia să *nu fie* mai bună. Comparaţi aceste reprezentări cu originalele şi veţi observa că ele sunt simplificate şi deformate în asemenea manieră încât să scoată în evidenţă anumite caracteristici. Cred că, într-un fel, această formă de artă *înfrumuseţează* originalul şi, cu siguranţă, poartă un mesaj diferit.

După ce l-a pus la punct pe căpitan, comerciantul s-a întors către explorator.

— Mă uimiţi de fiecare dată cu talentul dumneavoastră, a spus el emoţionat. Ne puteţi lămuri cum aţi simţit caracterul unic al acestei inteligenţe?

— N-am bănuit deloc aşa ceva, i-a răspuns exploratorul, clătinând din cap. Consider că aceste lucruri sunt interesante şi nu am nici un dubiu în privinţa valorii lor — cu toate că mă întreb dacă noi înşine am fi capabili să stăpânim în mod adecvat culorile şi formele, pentru a le integra într-un asemenea mod reprezentativ. Totuşi, asta ar putea explica tulburarea pe care o simţeam. Sunt curios, însă, cum aţi ajuns în posesia acestor lucruri. Ce le-aţi oferit în schimb? În *asta* constă ciudăţenia, după părerea mea.

— Ei bine, a zâmbit uşor comerciantul, într-un fel aveţi dreptate. E foarte ciudat. Nu credeam că le pot da ceva, de vreme ce fiinţele acelea erau atât de primitive; totuşi, descoperirea aceasta îmi părea prea importantă ca să renunţ la ea fără a face măcar un efort. De aceea, am ales din grupul celor care făureau aceste obiecte o fiinţă cu un câmp mental mai puternic decât al celorlalte şi am încercat să-i transfer un dar în schimb.

— Şi, desigur, ai reuşit, a anticipat exploratorul.

— Da, am reuşit, a încuviinţat celălalt fericit, fără să observe că exploratorul făcuse o afirmaţie, iar nu pusese o întrebare. Creaturile astea, a continuat el, ucid animale ca acelea pe care le reprezintă în culori cu ajutorul unor beţe lungi al căror vârf e făcut din piatră ascuţită. Acestea pătrund prin pielea animalelor, le rănesc şi le slăbesc puterile. După aceea, ele pot fi omorâte de făpturile care, luate fiecare în parte, sunt mai mici şi mai neputincioase decât vânatul propriu-zis. Şi, cum ziceam, am

încercat să-i sugerez individului respectiv că un băţ mai mic, cu vârf de piatră, ar putea fi azvârlit înainte cu o forţă mai mare, cu un efect mai puternic şi cu o bătaie mai lungă dacă s-ar folosi ca mecanism de propulsare o coardă elastică...

— Asemenea instrumente au fost observate în rândul fiinţelor cu o inteligenţă primitivă, dar care erau, totuşi, mult mai evoluate decât acestea, l-a întrerupt exploratorul. Paleomentologii le numesc arc şi săgeată.

— Şi vrei să spui că a asimilat indicaţia? s-a mirat căpitanul. Nu-i cu putinţă aşa ceva, la acest nivel de evoluţie...

— Dar *a fost* cu putinţă, nu am nici o îndoială, l-a contrazis comerciantul. Reacţia câmpului mental a fost una de înţelegere, de o intensitate aproape insuportabilă. ...Doar nu credeţi că aş fi luat aceste obiecte de artă, chiar dacă ar fi fost de douăzeci de ori mai valoroase, dacă n-aş fi avut convingerea că am dat ceva în schimb. Nimic pentru nimic, căpitane!

— Ciudăţenia constă tocmai în faptul că ţi-au primit darul! a murmurat exploratorul, întunecându-se la faţă.

— Dar, comerciantule, sunt sigur că nu putem face asta! a protestat căpitanul. Fiinţele de pe planetă nu sunt pregătite pentru un asemenea dar. Le vom provoca mult rău. Vor folosi arcul şi săgeata nu numai pentru a vâna animale, ci şi pentru a se răni unele pe altele.

— *Noi* nu le facem rău acestor indivizi, şi nici *nu le-am făcut* rău, l-a contrazis din nou comerciantul. Ceea ce-şi fac *ei* unii altora şi cum se vor sfârşi toate astea, peste un milion de ani, nu cred ca e un lucru care ne priveşte.

Căpitanul şi comerciantul au plecat pentru a pune la punct ultimele amănunte ale demonstraţiei ce urma a fi oferită echipajului navei. Rămas pe locul lui, exploratorul a strigat în urma lor:

— Dar au înţeles! Şi civilizaţia lor înfloreşte, în mijlocul gheţarilor. Iar peste douăzeci de mii de ani, toate astea *ne vor privi şi pe noi.*

Ştia că nimeni nu l-ar crede şi de aceea se simţea deznădăjduit.